

Världens fest – i Sverige

Norouz (iranskt nyårsfirande)

AV-nummer: 11223tv3

Norouz står för någonting mycket positivt – slutet på det gamla, det förgångna och en början på någonting nytt. Det handlar om vårens ankomst och naturens pånyttfödelse. *Det iranska nyåret infaller vid vårdagjämningen i mars.* Vi följer Ayda, 14 år, och familjens festförberedelser. Firandet är indelat i tre steg. Två veckor innan själva nyåret firas "Eldfesten". Då tänder man sju eldar som man hoppar över, som en slags reningsritual. Sedan ska det storstädas. Och handlas. Ayda köper vetekorn som hon sår och som ska ha växt klart till nyårsbordet. Familjen köper också en guldfisk till varje barn. På själva nyårsfesten dukas nyårsbordet av barnen. På bordet ska finnas sju saker som börjar på bokstaven S. Familjen dansar, tittar på TV och följer klockan för att fira exakt samtidigt med andra över hela världen. Barnen får presenter och pengar. Tretton dagar efter nyåret infaller "otursdagen". Då ger sig familjen ut i naturen och har picknick. Vetegräset, som tidigare planterats, kastas i en bäck för att uppmuntra naturen att grönska igen efter vintersömnen.

Tidkod Programinslag

- 00.00 Vinjett.
- 00.30 Eldfesten. Fyrverkerier och människor som hoppar över eldar. Bild över stort fält med mycket människor. Ayda: "Man hoppar över eldar för att rena sig och för att bli fri från sjukdomar. Och för att livet ska bli ljusare och bättre." Ayda hoppar.
- 00.55 Norouz. Ayda: "Norouz betyder 'ny dag' Vi firar det nya året och att våren kommer. Det brukar infalla ungefär den 20e mars, det är lite olika. Och i år blir det år 1381." Bilder hyreshusområde.
- 02.15 Ayda städar. Hon skakar matta från balkong och putsar fönster. Hon planterar vetefrön som ska bli vetegräs till nyårsbordet.
- 02.35 I mataffären. Familjen handlar speciella saker som bara finns denna tid på året. Bilder på nötter, bröd och andra godsaker.
- 03.20 Guldfiskar i akvarium. "Guldfiskarna. Dom symboliserar liv. Och vissa säger att precis vid klockslaget av det nya året, så står dom blickstill, men jag vet inte om det är så." Guldfiskar tas upp med håv och läggs i vattenfylld påse.
- 03.45 Ayda vattnar vetegräset och målar ägg med sina syskon. Hon berättar att hon brukar få ledigt från skolan på Norouz.
- 04.15 Familjen lagar mat i köket. Bild på uppdukat bord. Ayda: "Det ska finnas sju saker på Haftsinbordet, och dom ska alla börja på S." Klipp mellan familjens förberedelser i köket och bilder på de olika sakerna som börjar på S. Ayda berättar vad de symboliserar.
- 05.45 Bilder på andra saker som ska finnas på bordet, till exempel spegel, koranen och guldfiskarna.
- 05.55 Nya kläder inhandlas till festen. "Det är viktigt att allt ska vara rent och nytt." Bilder på de vackra klänningar och skor de tittar på och sedan inhandlar i affären.
- 06.20 Ayda och flera andra barn klär sig och gör sig fina. Ayda får hjälp att göra sig fin i håret.
- 06.50 Bordet är uppdukat och glaset fylls. Gästerna har kommit och maten serveras.
- 07.30 Sällskapet äter och tittar på ett iranskt TV-program "för att få veta precis vilken tid det nya året kommer". Alla iranier i hela världen firar samtidigt och Ayda hoppas att någon gång få fira Norouz i Iran.
- 08.30 En kvinna läser högt ur Hafiz-boken. Bland annat läses dikter om att man ska lägga det mörka bakom sig och se fram emot det ljusa som väntar.
- 09.05 Alla ser på TV. Det närmar sig... Klockan 20.16.02 börjar år 1381. Fyrverkerier visas på TV och det applåderas hemma i soffan. Gästerna kramas och pussar varandra på kinderna.
- 10.25 Pengar delas ut till barnen och de öppnar paket. Ayda får också pengar och present.
- 11.15 Dansen börjar. Barn som vuxna befinner sig på dansgolvet bredvid bokhyllan.
- 12.20 Trettonde dagen – olycksdagen. Familjen är på utflykt i naturen för att mota bort olyckor och otur.
- 12.40 Vetegräset från nyårsbordet kastas från liten bro ned i ett vattendrag för att naturen ska bli grön igen efter den långa vintern. Blommor och vetegräs flyter iväg i vattendraget.

Världens fest – i Sverige

Norouz – faktabakgrund

Vad är Norouz?

Norouz är det persiska nyåret och firas bland annat i Iran, Afghanistan, Uzbekistan och Azerbajjan. Norouz är ingen religiös högtid utan firas av alla, oavsett vad man tror på. Norouz betyder "ny dag" på persiska. Under högtiden firar man att det nya året och våren är här. Man säger att det nya året är renande och att det är starten på ett bättre och friskare liv. Norouz kan stavas och uttalas olika beroende på i vilket land och område man är. I Afghanistan heter det till exempel Nauroz. I Kashmir säger man Nav Roz och i Turkmenistan Novrus Bairam.

När firas Norouz?

Norouz infaller vid vårdagjämningen i mars och firas i 13 dagar. Man brukar säga att det är en tid av förnyelse och hopp inför framtiden. Det är också en tid för att träffas och umgås med släkt och vänner. När man firar Norouz i Iran har skoleleverna ett 13 dagar långt lov.

Varför firas Norouz?

Norouz är en mycket gammal högtid och har firats i över två och ett halvt tusen år. Det startade som en jordbruksfest som firades för att våren och den varma årstiden var här. Norouz symboliserar förnyelse och hopp inför framtiden.

Hur firas Norouz?

Förberedelserna inför Norouz börjar flera veckor före det nya året. Inför högtiden är det viktigt att allt är rent och snyggt hemma och alla städar sina hus noggrant.

Även kläderna måste vara rena och nystrukna. Många köper till och med helt nya kläder att ha på festen. Allt ska kännas nytt och fräscht.

En annan av förberedelserna är att man sår vetekorn eller linser som ska gro och växa tills det är dags att ställa dem på nyårsbordet. Förr lät man tolv olika frön gro, för att undersöka hur bra de olika fröna grodde. Sen användes resultatet som en spådom för att få veta vilket sädeslag man skulle använda för att få bra skörd.

Sjelva firandet av Norouz börjar den sista tisdagskvällen på det gamla året. Då är det dags för eldfesten, Charshanbe sori. Då firar man att mörkret försvinner och att ljuset kommer. Under festen samlar man ihop grenar och kvistar till små eldar som man tänder på kvällen. Sedan hoppar man fram och tillbaka över eldarna samtidigt som man läser en speciell ramsa. Om man översätter den till svenska blir det ungefär "min blekhet är för dig, din värme är för mig, må du uppfriska mig". Det betyder att elden ska ta emot människans bleka ansiktsfärg och istället ge den eldens friska och varma färg. En vanlig tradition är också att barnen senare på kvällen går runt och knackar på hos sina grannar. Förhoppningsvis får de då lite godis eller pengar att lägga i skålar som de har med sig.

Den stora nyårsfesten äger rum sista dagen på det gamla året. En av festens viktigaste delar är den speciella nyårsdukningen, hafsín.

När man dukar nyårsbordet ska man se till att det finnas sju saker som alla börjar på bokstaven S. Var och en av dessa sju saker symboliserar något speciellt. De sju sakerna kan variera något. Ett exempel på vad som kan finnas på bordet är:

Sib Äpplen som symboliserar glädje.

Sabzeh En bricka med vetegräs som man har sått i förväg. Med detta önskar man att det ska bli ett år med bra skörd.

Senjed Söta frukter som växer i öknen. Symboliserar tålamod.

Somaq En röd sur krydda som betyder att man i framtiden önskar sig mat med god smak.

Serkeh Vinäger som symboliserar rörelse i livet.

Världens fest – i Sverige

Sekkeh Guldmynt som ska påminna om kampen mot fattigdom.

Sonbol Hyacinter som symboliserar skönhet

Ofta finns det ännu fler saker och symboler på bordet. Till exempel en spegel, målade ägg, kakor och nötter, Koranen eller poeten Hafiz diktsamling. Dessutom ska det också finnas en skål med en guldfisk. Det sägs att i samma ögonblick som klockan slår och det nya året börjar så slutar den lilla guldfisken i skålen att simma och står helt blickstill för ett ögonblick.

Under tiden man väntar på att det gamla året ska övergå i ett nytt år läser många ur Koranen eller ur poeten Hafez diktsamling. För att veta exakt när klockan är framme är det vanligt att de som firar i Sverige tittar på Iranska program på tv. Det är nämligen så att alla iranier i världen firar nyåret samtidigt och då blir det ju olika klockslag beroende på i vilket land man är.

När klockan är framme och det nya året är här önskar man varandra gott nytt år. Barnen får pengar eller presenter.

Den trettonde dagen efter nyåret kallas enligt traditionen för olycksdagen, Sizdahbedar. För att försöka undvika olyckor ger sig därför många ut på utflykter för att mota bort oturen. Ofta ger man sig ut i naturen på picknick och stannar där och har roligt hela dagen. I matsäckskorgen har man, förutom god mat, även med sig det vetegräset som planterades före högtiden och som man hade på nyårsbordet. För att uppmuntra naturen att grönska igen efter vintern kastar man gräset i en bäck.

Frågor att diskutera efter programmet

- Vad tycker du är det bästa med högtiden? Varför?
- Finns det delar av högtiden som du känner igen från någon annan högtid? Vad då?
- Vad tycker du verkar vara den viktigaste delen av högtiden?
- Finns det delar av högtiden som är svåra att förstå? Vilka?
- Varför är högtiden viktig?
- Under högtiden förekommer en hel del symboler? Varför tror du att det är så? Vilka kommer du ihåg?
- Skulle du vilja vara med och fira den här högtiden? Varför? Varför inte?
- Om du skulle skapa en egen högtid – hur skulle den se ut och varför?